

21.4.2020

EOAK/4445/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

Poistumislupa-anomuksen käsittely ja asiavirheen korjaaminen ym.

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kantelussaan (EOAK/4445/2019) Sukevan vankilan ja sen henkilökunnan toimintaa poistumisluvan käsittelyä koskevissa asioissa. Kantelijalle ei ollut myönnetty hänen anomansa vuorokauden pituista poistumislupaa, jonka aikana hän olisi yöpynyt omassa asunnossaan sekä käynyt tyttärensä syntymäpäivillä. Kantelun mukaan erityisohjaaja C olisi antanut virheellisen lausunnon poistumislupahakemukseen todetessaan, että kantelija oli tavannut lapsiaan ainoastaan valvotusti sosiaalitoimen tiloissa. Kantelun mukaan apulaisjohtaja B olisi syyllistynyt tapauksessa asiakirjan väärentämiseen, kun alkuperäistä poistumislupapäätöstä oli jälkikäteen muokattu siten, että päätöksen perusteluista oli poistettu edellä mainittu asia ja lisätty päätöksen perusteeksi kielteiset lausunnot.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Sukevan vankilan johtaja A:n ja apulaisjohtaja B:n yhteinen selvitys 6.11.2019 ja vankilan johtaja A:n selvitys 6.9.2019
- Erityisohjaaja C:n selvitys 21.10.2019

Käytettävissäni on ollut myös seuraavat asiakirjat:

- näytön kopiot vankitietojärjestelmän poistumisluvan (P 8601/2019) kirjaus/hakemustiedoista, valmistelusta ja päätöksestä
- rangaistusajan suunnitelma

3 RATKAISU

3.1 Poistumislupapäätökseen liittyvät asiat

3.1.1 Tapahtumat ja saatu selvitys

Kantelijan aikaisin ajankohta rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävälle poistumisluvulle (L-ajankohta) oli 10.5.2019 ja vapautuspäivä oli 18.9.2019.

Kantelija oli 1.7.2019 anonut rangaistusajan pituuden perusteella poistumislupaa (ns. RP-poistumislupa) Kärsämäelle ja Haapajärvelle 20.7.2019 klo 11.00–21.7.2019 klo 11.00. Hakemuksen perusteluiden mukaan kantelija yöpyisi omassa asunnossaan ja kävisi tapaamassa tyttärtään hänen syntymäpäivillään.

Erytisohjaaja C:n 9.7.2019 laatiman lausunnon mukaan poistumislupaa ei puolleta. Sen mukaan kantelijan lastentapaamiset ovat olleet ennen vankilaan tuloa valvottuja lapsentapaamisia sosiaalitoimen tiloissa. Tapaamista ei ole valmisteltu yhteistyössä erityisohjaajan kanssa, joten tapaamisesta ei ole riittävästi tietoa. Kantelijan vapautuminen on 19.8.2019, jolloin hän voi tavata lapsiaan ja suunnitella tapaamiset sosiaalitoimen kanssa.

Päätöksen esittelijä toiminut rikosseuraamusesimies Tuula Ronkainen ei esittänyt poistumislupaa myönnettäväksi. Esityksessä todettiin, että kantelija anoo yhden vuorokauden RP-perusteista poistumislupaa mm. tyttären 13-vuotispäiville. Kielteisessä esityksessä viitattiin edellä todettuun lausuntoon liittyen lapsen tapaamisiin, siihen että asiaa ei ole valmisteltu yhdessä sosiaalitoimen eikä erityisohjaajan kanssa sekä siihen, että vapautuminen on noin kuukauden kulluttua, jonka jälkeen voi tavata tyttärtään suunniteltuaan ensin tapaamisen sosiaalitoimen kanssa.

Sukevan vankilan johtajan sijaisena toiminut apulaisjohtaja B teki 9.7.2019 anomukseen kielteisen päätöksen (Nro P 8601/2019). Päätöstä perusteltiin seuraavilla asioilla. Tapaamista lapsen kanssa ei ole valmisteltu yhteistyössä erityisohjaajan kanssa, joten tapaamisesta ei ole tarpeeksi tietoa. Kantelijan lapsen tapaamiset ovat aiemmin ennen vankilaan tuloa olleet valvottuja tapaamisia sosiaalitoimen tiloissa. Kantelijan vapautuminen on jo 19.8.2019, jolloin hän voi tavata lapsiaan ja suunnitella tapaamisen yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.

Kantelijan ja apulaisjohtaja B:n 12.7.2019 käymän keskustelun jälkeen B poisti päätöksen perusteluista kohdat, joiden mukaan kantelijan lasten tapaamiset ovat aiemmin ennen vankilaan tuloa olleet valvottuja lapsentapaamisia sosiaalitoimintiloissa ja että kantelija voisi vapautumisen jälkeen tavata lapsiaan yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Päätöksen perusteluihin lisättiin lisäperusteeksi kielteiset lausunnot. Poistumislupapäätöksen lopputuloksen lisäksi poistumislupapäätöksen päätöspäivä (9.7.2019) ja päätöksen numero (nro P 8601/2019) säilyivät edelleen samana. Kantelijalle ilmoitettiin asiasta poistumislupapäätöksen mukana toimitetussa lapussa, jossa todettiin, että ”päätöksestä poistettu virheellinen tieto t. B”.

Erytisohjaaja C:n mukaan kantelija tuli suorittamaan rangaistustaan Sukevan vankilaan 11.11.2018–18.9.2019. C suoritti kantelijan tulohaastattelun 19.11.2018. Tulohaastattelussa kantelija oli kertonut, että lasten tapaaminen on järjestetty valvottuna sosiaalitoimiston tiloissa ja C:n mukaan hän on kirjannut asian vankitietojärjestelmään (vati) kantelijan kertoman mukaan. C:n mukaan hän ei ollut tässä vaiheessa tarkistanut asiaa lastenvalvojalta, koska tapaaminen ei ole ollut ajankohtaista. VTJ:n mukaan kantelijan huoltosuhde tyttäreeseen on päättynyt 18.8.2015.

Kantelija on käynyt vatitietojen mukaan aktiivisesti erityisohjaajan vastaanotolla tuomion aikana noin 15 kertaa. Tuomion aikana kantelija on ollut erittäin aktiivinen hoitamaan omia asioitaan siviiliin päin. C ihmettelikin, miksi kantelija ei lapsen syntymäpäiviin haettua poistumislupaa tullut hoitamaan erityisohjaajan kanssa.

Kantelija on hakenut itsenäisesti poistumislupaa lapsensa syntymäpäiville 20.–21.7.2019. Selvityksen mukaan C:n kirjoittama lausunto on osastokokouksen lausunto, toki hänen tulohaastattelun merkintöihin tukeutuen. Kantelijan tulohaastattelussa kertoman mukaan osastokokouksen lausunto on perusteltu. Kantelija ei ole maininnut C:lle poistumislupasuunnitelmistaan mitään, saati sitä olisi tullut yhdessä suunnittelemaan. C:n mukaan yhdessä suunniteltaessa hän olisi asian lastensuojelusta tarkistanut, kuten hänellä virkansa puolesta on velvollisuus. Kyseessä on alaikäinen lapsi, jolloin tapaamisen järjestelyt vaativat erityistä huomiota. Kantelijalla olisi ollut mahdollista tilata lapsen tapaamiseen liittyvä lausunto lastensuojelusta, mikäli hän ei asiaa olisi erityisohjaajan kanssa halunnut hoitaa. Tämä lausunto olisi osaltaan vaikuttanut poistumislupapäätökseen.

Kantelijalle on kerrottu kaikki lapsen tapaamismahdollisuudet Sukevan vankilassa, mutta hän ei hakenut yhtään tapaamista vankilaan. Kantelija ei ole ollut yhteyksissä lapsiinsa Skypea kautta, mikä on myös mahdollista Sukevalla. Puhelulistasta voi todeta, että kantelija on soittanut tyttärelleen melkein viikoittain. Perhesuhteiden ylläpito ja mahdollistaminen ovat oleellinen osa heidän työtään, mutta kun kyseessä on alaikäinen lapsi, viranomaisten välinen yhteistyö on välttämätöntä lupa-asioissa.

Sukevan vankilan johtaja A:n ja apulaisjohtaja B:n selvityksessä kantelu katsottiin aiheettomaksi. Selvityksen mukaan apulaisjohtaja B on tehnyt päätöksen poistumislupahakemukseen ja päätenyt kielteiseen ratkaisuun, koska sekä vangin kanssa työskennelleen erityisohjaajan lausunto että rikosseuraamusmiehen esittely ovat olleet kielteisiä. Sukevan vankilassa poistumislupia valmistellaan yhdessä erityisohjaajan kanssa ja erityisesti silloin, kun on kyseessä ensimmäinen poistumislupa tai kun poistumisluvalla on tarkoitus tavata alaikäisiä lapsia. Kantelija ei ollut valmistellut poistumislupaansa yhdessä erityisohjaajan kanssa, vaikka oli muuten työskennellyt tiiviisti hänen kanssaan. Näin ollen lapsen tapaamisesta ei ollut käytettävissä tarpeeksi tietoa.

Kantelija halusi keskustella apulaisjohtaja B:n kanssa ja tapaaminen oli 12.7.2019. Tapaamisessa kantelija oli kertonut tavanneensa lapsiaan valvotusti sosiaalitoimen tiloissa aikana, jolloin oli ollut vahvasti lääkittynä. Lisäksi hän oli kertonut, että oli voinut tavata lapsiaan ilman valvontaa jonakin muuna ajanjaksona. Kantelijan mukaan poistumislupaa koskevassa päätöksessä oli virhe, koska siinä kerrottiin lasten tapaamisten olleen valvottuja tapaamisia sosiaalitoimen tiloissa. Koska asia perustui ainoastaan kantelijan kertomaan, eikä asiaa oltu tarkistettu erityisohjaaja C:n lausunnossa kerrotuista syistä sosiaalitoimesta, niin päätöksestä poistettiin tämä kohta. Kielteiseen ratkaisuun poistumislupa-asiassa tällä ei ollut vaikutusta, koska poistumislupaa ei oltu valmisteltu yhteistyössä erityisohjaajan kanssa, eikä asioita oltu näin päästy tarkistamaan ja valmistelemaan.

3.1.2 Oikeusohjeita

Vankeuslain 14 luvun 1 §:ssä säädetään poistumisluvan tarkoituksesta.

Vangille voidaan hakemuksesta antaa lyhyeksi aikaa lupa poistua vankilasta (*poistumislupa*).

Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja.

Vankeuslain 14 luvun 2 §:ssä säädetään poistumisluvasta rangaistusajan pituuden perusteella.

Rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa, jos:

- 1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja
- 3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

Vankeuslain 14 luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisimmasta ajankohdasta seuraavaa.

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää, kun rangaistusajasta vangin rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvan vankeuden osuudesta (*vankilassaoloaika*) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Vankeuslain 14 luvun 4 §:ssä säädetään poistumisluvasta tärkeästä syystä.

Poistumislupa tärkeästä syystä tai ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten voidaan hakemuksesta myöntää, jos 2 §:n 2 ja 3 kohdan edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä.

Jos vanki hakee poistumislupaa terveydenhuoltoon liittyvästä syystä, poistumisluvasta on pyydetävä lääkärin tai hänen poissa ollessaan terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvan muun virkamiesten lausunto.

Jos luvan ehtojen noudattamista ei voida pitää riittävän todennäköisenä, vangille voidaan myöntää poistumislupa tarpeellisen valvonnan alaisena.

Vankeuslain 14 luvun 8 §:ssä säädetään poistumisluvan ehdoista.

Poistumislupaan voidaan liittää ehtoja, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, poistumisluvan perustetta, päihteettömyyttä, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista.

Poistumislupa annetaan kirjallisena. Päätöksessä mainitaan poistumisluvan ehdot sekä mahdolliset seuraamukset ehtojen rikkomisesta.

Poistumisluvalla olevaa vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ran-teeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä.

Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen 47 §:ssä säädetään poistumislupamenettelystä.

Jos poistumislupaa haetaan tärkeästä tai erittäin tärkeästä syystä, vangin on annettava riittävä selvitys hakemuksensa tueksi. Vangin on jätettävä hakemuksensa käsiteltäväksi hyvissä ajoin ennen haettavaa poistumisajankohtaa.

Poistumislupahakemukset on käsiteltävä viivytyksettä. Jos poistumisluvasta päättäminen on Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätösvallassa, hakemus on vankilan lausunnon kanssa viipymättä toimitettava keskushallintoyksikköön.

Hallintolain 31 §:ssä säädetään selvittämisvelvollisuudesta.

Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Asianosaisen on muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen.

Hallintolain 45 §:n 1 momentissa säädetään päätösten perustelemisesta seuraavaa.

Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintolain 50 §:ssä säädetään asia virheen korjaamisesta.

Viranomainen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos:

- 1) päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen;
- 2) päätös perustuu ilmeisen väärään lain soveltamiseen;
- 3) päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe; tai
- 4) asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Päätös voidaan korjata 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Päätös voidaan korjata 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ainoastaan asianosaisen eduksi.

Hallintolain 51 §:ssä säädetään kirjoitusvirheen korjaamisesta.

Viranomaisen on korjattava päätöksessään oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin verrattava selvä virhe.

Virhettä ei saa kuitenkaan korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen eikä virhe ole aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.

Hallintolain 52 §:ssä säädetään korjaamisasian vireille tulosta ja käsittelystä.

Viranomainen käsittelee korjaamisasian omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Aloite on tehtävä tai vaatimus virheen korjaamiseksi on esitettävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä.

Asiavirheen korjaaminen edellyttää, että asia käsitellään uudelleen ja asiassa annetaan uusi päätös. Kirjoitusvirhe korjataan korvaamalla virheen sisältävä toimituskirja korjatulla toimituskirjalla. Asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kirjoitusvirheen korjaamista, jollei se ole tarpeetonta.

Asia- tai kirjoitusvirheen korjaamisesta on tehtävä merkintä alkuperäisen päätöksen taltiokappaleeseen tai viranomaisen käytössä olevaan tietojärjestelmään. Uusi tai korjattu toimituskirja on annettava asianosaiselle maksutta.

Hallintolain 53 §:ssä säädetään täydentävistä säännöksistä korjaamismenettelyssä.

Käsitellessään asia- tai kirjoitusvirheen korjaamista viranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon toistaiseksi tai määrätä sen keskeytettäväksi.

Jos korjattavaan päätökseen on haettu oikaisua, muutosta tai siitä on vireillä erikseen säädetty menettely, korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta on ilmoitettava ja siinä tehty päätös toimitettava tälle viranomaiselle. Korjaamisasian käsittely ei vaikuta valitusajan tai muun määräajan kuluamiseen.

Päätökseen, jolla viranomaisella on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa haakea muutosta valittamalla.

3.1.3 Kannanotto

Poistumislupa-anomuksen käsittelyn arviointia

Kantelija oli anonut vuorokauden pituista poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella (RP-poistumislupa) kahdelle eri paikkakunnalle, kotiinsa Kärsämäelle sekä Haapajärvelle. Poistumisluvan aikana hän olisi käynyt mm. tyttärensä syntymäpäivillä, jotka ilmeisesti pidettiin Haapajärvellä.

Rangaistusajan suunnitelman mukaan kantelijalla on kaksi lasta, jotka asuvat äitinsä kanssa ja että kantelija pitää lapsiinsa viikoittain yhteyttä ja tapaa heitä joka toinen viikko. Rangaistusajan suunnitelman mukaan kantelija oli tavannut lapsiaan valvotusti Haapajärven sosiaalitoimistossa.

Rangaistusajan pituuden perusteella anotun poistumisluvan päätösharkinta eroaa tärkeän syyn perusteella anotun poistumisluvan päätösharkinnasta. Tärkeän syyn perusteella anotussa poistumisluvassa kyse on ensisijaisesti sen arvioimisesta, täyttyykö tärkeälle syyille asetettu edellytys. Tämän jälkeen arvioidaan, tulisiko vanki noudattamaan poistumisluvan ehtoja. Rangaistuksen pituuden perusteella anotuista poistumisluvista päätettäessä L-ajankohdan täyttymisen lisäksi arvioidaan kahta asiaa, vankin kykyä noudattaa poistumisluvan ehtoja ja edistääkö poistumislupa rangaistusajan suunnitelman toteutumista.

Kantelijan kielteistä poistumislupapäätöstä ei ole perusteltu tai arvioitu kummallakaan edellä mainituilla seikoilla. Päätöstä ei ole perusteltu sillä, että kantelijan poistumislupaehtojen noudattamista ei ole pidetty riittävän todennäköisenä sekä seikoilla, joiden johdosta oli päädytty kyseiseen arvioon. Päätöksestä ei ole arvioitu myöskään sitä, edistäisikö poistumisluvan myöntäminen rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Todettakoon, että kantelijan rangaistusajan suunnitelman yhdeksi tavoitteeksi on asetettu yhteydenpito lapsiin, joten tältä kannalta poistumisluvan myöntäminen olisi ilmeisesti edistänyt rangaistusajan suunnitelman toteutumista.

Kielteisen päätöksen perusteena on käytetty erityisesti sitä, että poistumislupaa ei ollut valmisteltu yhteistyössä erityisohjaajan kanssa. Kyseinen perustelu on kuitenkin ongelmallinen siinä, että säännökset eivät edellytä tällaista toimintaa poistumisluvan myöntämisen edellytyksenä. Toinen asia on, että se on sinällään varmasti toivottava menettelytapa ja myös vankin oman edun mukainen. Hallintolain mukaan viranomaisilla on sen ratkaistavaksi kuuluvissa asioissa selvittämisvelvollisuus. Asian asianmukainen käsittely ja selvittäminen tähtäävät siihen, että asiassa kyetään tekemään aineellisesti oikea ratkaisu. Käsitelmäni mukaan vankilan selvittämisvelvollisuuteen ennen poistumislupahakemuksen ratkaisemista olisi kuulunut selvittää lastensuojeluviranomaisten kanta kantelijan menemiseen hänen lapsensa syntymäpäiville. Mikäli vankila katsoi, että poistumislupahakemus edellytti asian valmistelua erityisohjaajan kanssa, sen olisi tullut palauttaa poistumislupa-asia erityisohjaajan valmisteltavaksi.

Säännösten mukaan vangin on jätettävä poistumislupahakemuksensa hyvissä ajoin ennen haettavaa poistumislumisajankohtaa. Kantelijan poistumislupahakemus oli tullut vireille 19 päivää ennen anottua ajankohtaa. Vankilalla olisi siten ollut hyvin aikaa asian tarpeelliseen selvittämiseen ennen päätöksentekoa, vaikka poistumislupaa ei oltukaan etukäteen valmisteltu yhteistyössä henkilökunnan kanssa.

Poistumislupaan voidaan liittää ehtoja, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, eli millä paikkakunnilla vanki voi poistumisluvan aikana oleskella ja sen sähköistä valvontaa. Mikäli asiaa selvitetessä olisi ilmennyt, että poistumislupaa ei voida myöntää tyttären syntymäpäiville, tämä ei olisi tarkoittanut sitä, etteikö poistumislupaa olisi muilta osin voitu myöntää kantelijalle hänen kotipaikkakunnalleen Kärämäelle.

Kielteistä päätöstä on perusteltu myös sillä, että kantelija voisi tavata lapsiaan vapauduttuaan 19.8.2019, eli noin kuukauden kuluttua anotusta poistumisluvasta. Vankien asteittaiseen vapauttamiseen kuuluu osana se, että heille lähtökohtaisesti annetaan mahdollisuus käydä poistumisluvilla ennen vapauttamistaan. Käsitykseni mukaan edellä mainitulla perusteella ei voida perustella sitä, että kantelijalla ei ole myönnetty hänen rangaistusajan pituuden perusteella anomaansa poistumislupaa ennen vapauttamistaan.

Vangilla ei ole ehdotonta oikeutta saada RP-poistumislupaa ja säännökset antavat vankilalle varsin paljon harkintavaltaa poistumislupaa myönnettäessä. Tämä harkintavalta ei ole kuitenkaan rajoittamaton ja harkintavallan tulee kohdistua seikkoihin, joilla on merkitystä poistumislupaharkinnassa. Poistumislupapäätöksestä tai saadusta selvityksestä ei ilmene asianmukaisia perusteita siihen, miksi kantelijalle ei ole voitu myönnetty hänen anomaansa RP-poistumislupaa. Kielteistä poistumislupapäätöstä ei voida myöskään pitää asianmukaisesti perusteltuna.

Erityisohjaaja C:n toiminnan arviointi

Kantelussa arvostellaan erityisohjaaja C:ia väärän tiedon antamisesta poistumislupa-asiaan siinä, että kantelija olisi siviilissä tavannut lapsiaan ainoastaan valvotusti sosiaalitoimen tiloissa.

Erityisohjaaja C:n mukaan kantelija oli tulohaastattelussa kertonut, että lasten tapaaminen on järjestetty valvottuna sosiaalitoimen tiloissa ja että hän on kirjannut asian vankitietojärjestelmään kantelijan kertoman mukaisesti. Kantelijan mukaan tämä erityisohjaajan kertoma tieto on kuitenkin perätön ja väärä. Apulaisjohtaja B:n mukaan kantelija oli tapaamisessa 12.7.2019 kertonut hänelle tavanneensa lapsiaan valvotusti sosiaalitoimintiloissa aikana, jolloin oli ollut vahvasti lääkittynä, mutta että hän oli voinut tavata lapsiaan ilman valvontaa jonakin muuna aikana.

Kantelija ja erityisohjaaja C kertovat siten eri tavalla siitä, mitä kantelija on kertonut C:lle lastensa tapaamistavasta. Kantelijan rangaistusajan suunnitelmassa on myös kyseisen sisältöinen kirjaus lasten tapaamistavasta. Käsitykseni mukaan asiaa ei tältä osin ole mahdollista tarkemmin selvittää kirjallisessa kantelumenettelyssä. Katson, että minulla ei ole perusteita epäillä erityisohjaaja C:n virkavastuulla asiassa kertomaa.

Tapauksessa on jäänyt epäselväksi, mikä lastensuojeluviranomaisten kanta on ollut kantelijan käymiseen poistumisluvalla lapsensa syntymäpäivillä. Erityisohjaaja C:n mukaan hän olisi virkavelvollisuutensa mukaisesti tarkastanut lastensuojelun kannan kantelijan ja lapsensa tapamiseen, mikäli kantelija olisi suunnitellut poistumisluvan yhdessä hänen kanssaan. Asiassa on

jäänyt epäselväksi, miksi erityisohjaaja ei ole tarkastanut lastensuojelun kantaa tässä tilanteessa, kun kantelija oli jättänyt poistumislupahakemuksen ilman yhteistyötä hänen kanssaan. Kuten edellä totesin, vankilan selvittämismääräyksen ennen poistumislupahakemuksen ratkaisemista olisi kuulunut edellä mainitun asian selvittäminen ja että asia olisi tullut tarvittaessa palauttaa erityisohjaajalle valmisteltavaksi.

Erityisohjaajan mukaan hänen kantelijan poistumislupahakemukseen kirjoittamansa lausunnossa on ollut kyse osastokokouksen lausunnosta, joka on tukeutunut hänen tulohaastattelussa tekemiinsä merkintöihin. Saadusta selvityksestä ei ilmene, ketkä virkamiehet ovat osallistuneet lausunnon antaneeseen osastokokoukseen. Osastokokous on epävirallinen toimielin ja käsitykseni mukaan kyseisen kaltaisissa lausunnoissa on tarkoitus ottaa monipuolinen ja perusteltu kannanotto siihen, tulisiko poistumislupa myöntää vai eikö tulisi. Kuten jo edellä totesin, niin lausunnon esitetyt perusteet ovat pääosin sellaisia, ettei niille voida antaa merkitystä poistumisluvan päätösharkinnassa.

Apulaisjohtaja B:n toiminnan arviointi

Kantelussa arvostellaan apulaisjohtaja B:aa asiakirjan väärentämisestä siinä, kun hän on jälkikäteen muokannut alkuperäistä poistumislupapäätöstä siten, että päätöksen perusteluista oli poistettu edellä mainittu asia lapsen valvotuista tapaamisista ennen vankilaan tuloa sekä lisätty päätöksen perusteeksi kielteiset lausunnot, joita ei ollut.

Hallintolaissa on säännökset asiavirheen ja kirjoitusvirheen korjaamisesta ja toimintatavasta virheitä korjattaessa. Hallintolain mukaan viranomaisen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai jos asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Asiavirheen korjaaminen edellyttää, että asia käsitellään uudelleen ja asiassa annetaan uusi päätös.

Saadusta selvityksestä ilmenee, että apulaisjohtaja B on kantelijan kanssa käymänsä keskustelun jälkeen jälkikäteen muuttanut kielteisen poistumislupapäätöksen perusteluita. Selvityksen mukaan koska päätöksen perusteluissa todettu kantelijan ja hänen lastensa valvotuista tapaamisista sosiaalitoimintiloissa oli perustunut ainoastaan kantelijan kertomaan ja kantelija katsoi tiedon olevan virheellisen ja koska asiaa ei oltu tarkastettu, niin päätöksestä poistettiin tämä kohta. Tapauksessa ei ole siten ollut kyse päätöksessä olleen kirjoitusvirheen korjaamisesta vaan asiavirheen korjaamisesta.

Saadun selvityksen ja asiakirjamerkintöjen perusteella kantelijan poistumislupahakemusta ei ole otettu uudelleen käsiteltäväksi eikä asiassa ole tehty uutta päätöstä, vaan vanhasta päätöksestä on jälkikäteen poistettu virheelliseksi katsottu tieto ja siihen on lisätty uutta tietoa. Koska apulaisjohtaja B on jälkikäteen muuttanut päätöksen perusteluita, tämän olisi tullut tapahtua siten, että hän olisi ottanut poistumislupahakemuksen kokonaan uudelleen käsiteltäväksi ja tehnyt siihen uuden päätöksen. Apulaisjohtaja B ei ole siten menetellyt asiassa hallintolain asiavirheen korjaamista koskevien säännösten mukaisesti.

Asiavirheellä tarkoitetaan päätöksenteon perusteena olevien selvitysten tai oikeudellisten perusteiden selvää virheellisyyttä ja ilmeistä puutteellisuutta. Päätöksen on lisäksi pitänyt perustua tällaiseen kiistattomaan asiavirheeseen, jotta viranomaisen voi korjata sen. Jos asiavirhe on

vähäinen tai tulkinnanvarainen, sen korjaaminen ei ole mahdollista hallintolain perusteella (Mäenpää, Olli: Hallintolaki ja hyvän hallinnan takeet, 2016, s. 394–395). Saadun selvityksen perusteella apulaisjohtaja B ei ole ennen päätöksen korjaamista selvittänyt ja varmistunut siitä, että päätöksen perusteena ollut tieto kantelijan ja hänen lastensa valvotuista tapaamisista sosiaalitoimen tiloissa oli ollut virheellinen. Todettakoon, että poistumislupa-ajankohtaan oli tällöin vielä hyvin aikaa ja asiaa olisi ehditty vielä selvittämään ja poistumislupahakemus käsittelemään uudelleen sitä ennen.

Hallintolaissa asiavirheen korjaamiselle asetetut varsin korkeat vaatimukset huomioiden en näe myöskään perusteita siihen, että kielteisen päätöksen perusteeksi on jälkikäteen lisätty kohta ”kielteiset lausunnot”. Todettakoon myös, että edellä mainittu erityisohjaaja C:n/osastokokouksen lausunto on käsitykseni mukaan ainoa asiassa annettu lausunto ja siinä esitetyt perusteet ovat myös pääosin sellaisia, ettei niille voida muutenkaan antaa merkitystä poistumisluvan päättösharkinnassa. Lausunnon sisältö on myös sama kuin apulaisjohtaja B:n alkuperäisen kielteisen päätöksen päätösperstelut olivat ennen niiden korjaamista.

Tapauksessa ei ole kuitenkaan kyse kantelijan epäilemästä väärennyksestä. Väärennyksessä on rikoslain 33 luvun 1 §:n mukaan kyse siitä, että valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää vääriä tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena.

Päätöksentekijä apulaisjohtaja B on ollut vastuussa siitä, että poistumislupahakemus käsitellään säännösten mukaisesti. Katson, että apulaisjohtaja B on menetellyt poistumislupahakemusta käsitellessään virheellisesti myös muuten kuin asiavirheen korjaamista koskevien säännösten rikkomisen osalta. Olen edellä ottanut kantaa siihen, miksi kantelijan kielteistä poistumislupapäätöstä ei voida pitää asianmukaisesti perusteltuna. Kielteistä päätöstä ei voida myöskään perustella sillä, että kantelija ei ole valmistellut tapaamista yhteistyössä erityisohjaajan kanssa ja että sen takia tapaamisesta ei ole riittävästi tietoa. Katson, että apulaisjohtaja B on menetellyt virheellisesti kielteisen poistumislupapäätöksen perustelemisessa ja jättäessään huolehtimatta asian riittävästi selvittämisestä ennen asian ratkaisemista.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1.3 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä poistumislupapäätöksen perustelemisessa, asian selvittämisessä ja asiavirheen korjaamisessa Sukevan vankilan ja apulaisjohtaja B:n tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä Sukevan vankilan johtajalle ja apulaisjohtaja B:lle.

Saatan edellä kohdassa 3.1.3 esittämäni käsityksen asianmukaisesta toimintatavasta poistumislupa-asian valmistelussa erityisohjaaja C:n tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle.